

kunnen de Staten-Generaal niet meer terug, wanneer verdere gelden voor het beoogde doel worden aangevraagd. Men zal dus ten slotte toch komen tot het uitgeven van bedragen, welke door de Regeering zelve als te hoog loopend werden aangeduid.

In ieder geval zoude men gaarne ontvangen eene opgave der totaalkosten van het werk te Haarlem, waarmede de Regeering thans bekend zal moeten zijn.

Artikel 1bis. Het Rijksskrankzinnigengesticht te Woensel. In verband met de kosten van dit krankzinnigengesticht, die 2½ miljoen gulden hebben bedragen, werd er nogmaals op gewezen, dat het koloniestelsel heel wat minder zou hebben gekost. Men achtte het wenschelijk geen nieuwe gestichten meer te bouwen, voordat eene commissie van deskundigen een onderzoek heeft gedaan naar de wenschelijkheid van toepassing van bedoeld stelsel en de Minister daarover een definitieve beslissing heeft genomen.

Artikel 3. De Rijksuniversiteit te Leiden. Eene verhooging van dit artikel met niet minder dan f 502 310 wordt voorgesteld. Van die som zal voor den bouw van het ziekenhuis te Leiden nog noodig zijn f 250 000 boven den reeds toegestane termijn van f 100 000. Men vroeg, of de Minister thans bij eenige benadering kon opgeven met hoeveel miljoenen de werkelijk gedane uitgaven de voor dit ziekenhuis opgemaakte raming van kosten reeds hebben overtroffen.

Voorts trok de aandacht de post van f 136 210, uitgetrokken om 4 H.A. grond, voor f 30 000 per H.A., te koopen, ten einde in het vervolg op die terreinen eene tweede „ziekenstad” te bouwen.

Men vond die schatting voor 4 H.A., welke gewoon weiland en geen bouwgrond zijn, veel te hoog. Bovendien had men er, gezien de reusachtige kosten, die het bouwen van dit ziekenhuis heeft medegebracht, ernstig bezwaar tegen, om op 4 H.A. weer voor miljoenen te gaan bouwen en kon men niet goedkeuren, dat die grond reeds voorloopig is gekocht.

De geheele ligging van het ziekenhuis werd, als veel te rumoerig door de nabijheid van den spoorweg, door verschillende leden afgekeurd.

Aldus vastgesteld den 24sten November 1921.

VAN HOUTEN.

SMEENGE.

FOKKER.

VAN LANSCHOT.

BLOMJOUS.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEN over het ontwerp van wet tot aanvulling en verhooging van het IXde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1921. (36)

Dit wetsontwerp ontmoette bij het afdeelingsonderzoek vrij algemeen ernstige bedenkingen.

Dat de Tweede Kamer der Staten-Generaal onvoldoende is gehuisvest en dus voorziening te dezen opzichte noodig is, werd algemeen erkend, maar dit sluit, naar men meende, geenszins in, dat daarom deze oplossing moet worden aanvaard.

Verscheidene leden stelden er prijs op te doen uitkomen, dat de Minister door het verloop der zaak volkomen gerechtigd was om aan te nemen, dat de thans voorgedragen oplossing met volle instemming door de Volksvertegenwoordiging zou worden

begroet. Zij meenden, dat tegen Zijner Excellentie's beleid in dezen geene bedenking kon rijzen, maar dit nam niet weg, dat ook zij zich met de voorgestelde oplossing niet konden vereenigen.

Door de tegenstanders van dit wetsontwerp werd er in de eerste plaats op gewezen, dat eene huisvesting van den Raad van State als hier gedacht, veel te duur uitkomt en stellig achterwege moet blijven in deze tijden van financieelen nood.

Wel heeft het ontwerp in de Tweede Kamer uit zuinigheids-overwegingen eene wijziging ondergaan, maar eenige leden vroegen zich af, of die wijziging inderdaad eenig gewicht in de schaal kon leggen. Hun toch kwam volkomen juist voor hetgeen de Minister dienaangaande op 12 October jl. in de Tweede Kamer heeft gezegd (zie *Handelingen*, bladz. 83). Immers ook na de wijziging wordt door aanneming van het ontwerp besloten tot aankoop, verbouwing en inrichting van het perceel Kneuterdijk n°. 6, om te dienen als definitieve huisvesting van den Raad van State. De daaraan verbonden kosten zullen, al is misschien eenige bezuiniging mogelijk — hoewel daartegenover ook op tegenvallers zal zijn te rekenen — veilig op omstreeks een miljoen gulden zijn te stellen en niet beneden de oorspronkelijke raming vallen.

De koopprijs van het perceel Kneuterdijk n°. 6, bedragende f 450 000, werd veel te hoog geacht en staat, zooals door eenige leden werd opgemerkt, in schrille wanverhouding tot de f 68 000 waarvoor hetzelfde pand weinige jaren geleden van eigenaar verwisselde.

Andere leden meenden, dat de prijs, waarvoor dit huis jaren geleden is verkocht, hier niet ter zake doet. Indien zij wel zijn ingelicht, is het huis in het begin van 1920 door den tegenwoordigen eigenaar gekocht voor ruim f 380 000, terwijl hij door omstandigheden het huis niet heeft benut. Als men die koopsom vermeerderd met de rente over ruim anderhalf jaar en met allerlei bijkomende kosten, dan komt men tot een totaal, dat niet zooveel verschilt van den prijs, die van het Land wordt gevorderd. Het zal den Minister wel mogelijk zijn dienaangaande inlichtingen te verschaffen.

Doch hoe dit zij, huns inziens heeft men zich alleen de vraag te stellen, of het gecontracteerde bedrag, t.w. dat van f 450 000, billijk is. Naar aanleiding daarvan voerden zij aan, dat de prijzen, die voor dergelijke panden een jaar geleden werden besteed, sterk zijn gewijzigd. Zij meenden, dat indien thans naar eene andere huisvesting voor den Raad van State zou moeten worden omgezien, de Regeering waarschijnlijk tegen veel lageren prijs zoude slagen. Met het oog daarop en overwegende, dat de verhuizing van den Raad van State niet urgent is te achten, waren zij van oordeel, dat van den aankoop behoorde te worden afgezien.

Van andere zijde werd aanneming van het ontwerp sterk ontraden, omdat de verbetering, die langs dezen weg ten koste van een groot financieel offer zou worden verkregen, niet bevredigend kon worden geacht. In de eerste plaats toch zou de Tweede Kamer slechts gedeeltelijk en niet afdoende worden geholpen door de voorgestelde verhuizing van den Raad van State. Voorts kon die verhuizing voor den Raad van State ook geenszins onverdeeld worden toegejuicht, immers de huisvesting van dit college in het pand aan den Kneuterdijk zal ook na de voorgenomen verbouwing nog te wenschen overlaten. Uit de Memorie van Antwoord op het door de Tweede Kamer uitgebrachte Voorloopig Verslag blijkt dan ook, dat 's Ministers plannen bij den Raad van State volstrekt geene onverdeelde instemming hebben gevonden. Trouwens de meerderheid, waarmede de Tweede Kamer dit wetsontwerp aanvaardde, was, naar werd opgemerkt, ook niet groot (46 tegen 36 stemmen).

Intusschen waren er enkele leden, die, in het midden latende of het huis op den Kneuterdijk na verbouwing eene geschikte huisvesting voor den Raad van State zoude kunnen bieden, het zouden bevreunen, wanneer inderdaad van den voorgestelden aankoop werd afgezien. Zij meenden, dat bij den eigenaar wel zeer gegronde verwachtingen zijn gewekt en dat deze daardoor geruimen tijd in de beschikking over het gebouw is belemmerd.

Voorloopige Verslagen over de wetsontwerpen nos. 36 en 37.

Naar hun oordeel verdient aankoop van dit historische gebouw, op welks behoud ook uit een aesthetisch oogpunt prijs moet worden gesteld, aanbeveling. Zij vestigden er in dit verband de aandacht op dat het voorkomt in de lijst der gebouwen bedoeld in de Monumentenverordening 1920, die uit een oogpunt van kunst of geschiedenis van belang zijn en waarover de eigenaar zonder voorafgaande vergunning van Burgemeester en Wethouders niet vrij kan beschikken.

Zoo noodig zou de verbouwing om financieele redenen tot later kunnen worden aangehouden.

Hiertegen werd in het midden gebracht, dat juist wanneer prijs wordt gesteld op het behoud van dit gebouw om zijne kunstwaarde zeker niet aan verbouwing daarvan voor den Raad van State mag worden gedacht. In dat geval toch, zal alleen de voorgevel blijven bestaan, maar de inwendige verbouwing en bovenal de bebouwing van den tuin zullen het karakter van het geheele bouwwerk te loor doen gaan. Bovendien is het, wanneer thans van den aankoop wordt afgezien, niet onmogelijk, dat het pand eerlang tegen lageren prijs zal zijn te bekomen. Door er dan eene andere bestemming aan te geven — enkele leden meenden, dat het wellicht als ambts-woning voor den Minister van Buitenlandsche Zaken zou kunnen worden aangewend — zou zijn behoud in ongerepten staat mogelijk kunnen worden verzekerd.

De boven opgesomde bezwaren tegen het wetsontwerp zijn voor de groote meerderheid der leden van dien aard, dat zij eene afwijzende houding tegenover het wetsontwerp meenen te moeten aannemen en naar hun oordeel kunnen zij dat te gereeder, omdat als motief voor de verhuizing van den Raad van State de bekrompen huisvesting van de Tweede Kamer geldt, in welker gebrek aan ruimte evenwel op andere wijze zouden kunnen worden voorzien.

Door verschillende leden werd er namelijk op gewezen, dat onder de vertrekken, thans in gebruik bij den Raad van State, zich eene groote ruimte op den beganen grond bevindt, welke voor archiefberging wordt gebruikt, maar die zeer wel zou zijn in te richten voor nevenvertrekken voor de Tweede Kamer, terwijl het archief van den Raad van State zonder bezwaar naar elders zou kunnen worden overgebracht. Deze oplossing om althans eenigermate te voorzien in den noodtoestand, waarin de Tweede Kamer zich bevindt, schijnt tot dusverre nog niet in ernstige overweging te zijn genomen en de leden hier aan het woord wenschten er bij den Minister krachtig op aan te dringen zulks alsnog te doen. Met den Raad van State zou dienaangaande in overleg zijn te treden, waarbij ook verplaatsing der vergaderzaal zoude kunnen worden overwogen. Daarenboven meenden enkele leden, dat de Eerste Kamer zelve, ten bewijze dat het haar ernst is in dezen den anderen tak der Volksvertegenwoordiging tegemoet te willen komen, enkele van de tot hare beschikking staande vertrekken aan de zijde van het Buitenhof zoude kunnen afstaan aan den Raad van State, zoo deze daaraan ten gevolge van beperking van ruimte aan de zijde van de Tweede Kamer ook na de in de eerste plaats noodzakelijke verplaatsing van het bureau der Rijks-Monumentencommissie behoefte mocht hebben.

Werd eene oplossing in dezen geest gezocht, dan zou het niet twijfelachtig zijn, of de daaraan verbonden kosten zouden slechts een zeer klein gedeelte vormen van die, welke met den aankoop en de verbouwing van het perceel aan den Kneuterdijk zijn gemoeid.

Ook werd in dit verband nog de vraag gesteld, of niet een gedeelte van het zegelkantoor op het Binnenhof ter beschikking van de Tweede Kamer zoude kunnen worden gesteld.

Nu de Regeering een zoo te waardeeren blijk heeft gegeven van haren krachtigen wil om te bezuinigen, door het besluit te nemen om voorloopig aan te houden een voorstel tot het stichten van een nieuw gebouw voor de Tweede Kamer, niettegenstaande de groote bezwaren aan hare tegenwoordige huisvesting verbonden, was men van oordeel, dat de Regeering in dienzelfden geest voort behoorde te gaan. Eene ernstige poging behoort thans door haar te worden gedaan om tijdelijk Handelingen der Staten-Generaal. — 1921—1922. — I.

te voorzien in den noodtoestand, waarin de Tweede Kamer zich ten aanzien van hare huisvesting bevindt, zonder daarbij aan eene algeheele verhuizing van den Raad van State te denken en hooge kosten te maken, die niet alleen de schatkist thans te zwaar vallen, maar waarvoor daarenboven geene resultaten worden verkregen, waarmede algemeen kan worden ingestemd. Bij het geven van opdrachten tot het ontwerpen van verdere plannen zal voorts den bouwmeesters op het hart zijn te drukken, dat zij bij het maken hunner ontwerpen niet te zeer hebben te letten op de doorvoering van opgevatte gedachten, maar veel meer de aan de uitvoering verbonden kosten in het oog hebben te houden.

Eenige leden achtten de tegenwoordige huisvesting van de Tweede Kamer zoo onvoldoende, tot zooveel bezwaren aanleiding gevend, en dermate beneden onze nationale waardigheid, dat zij bereid zouden zijn aan het Regeeringsvoorstel — dat nu eenmaal eene meerderheid in de Tweede Kamer gevonden heeft — te aanvaarden, indien niet op andere en minder kostbare wijze eene afdoende verbetering van die huisvesting mogelijk zou blijken.

Aldus vastgesteld den 3den December 1921.

VAN DER DOES DE WILLEBOIS.

IDENBURG.

POTHUIS—SMIT.

ARNTZ.

VAN LOON.

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN
RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijzi-
ging van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting
voor het dienstjaar 1921. (37)

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp gaf aanleiding tot de navolgende opmerkingen.

In de eerste plaats gaven verschillende leden als hunne meening te kennen, dat het niet aangaat tramwegondernemingen, die reeds vóór den oorlog niet-rendabel waren, kunstmatig in het leven te houden met belastingpenningen. Is er voldoende vervoer, dan moet een locaalspoor bestaanbaar zijn; zoo niet, dan moet in het dorpsverkeer worden voorzien door autobussen.

Het had intusschen de aandacht van enkele leden getrokken, dat de aan tramwegondernemingen in verband met de buitengewone tijdsomstandigheden toegekende brandstoffsussidies thans als het ware in loonsussidies worden omgezet. De leden hier aan het woord achtten dit van buitengewoon groote principiele beteekenis, omdat nu blijkt, dat, evenals bij de spoorwegen, de verkorte arbeidstijd ondragelijke lasten op het bedrijf legt.

Met het oog op de telkens terugkeerende verzoeken om steun van noodlijdende tramwegmaatschappijen werd de vraag gesteld, of niet eene rationeele regeling voor het geheele land kon worden getroffen, waarbij dan tevens eene betere samenwerking tusschen spoor- en tramwegmaatschappijen zou moeten worden verkregen. Door een der leden werd in dit verband gewezen op de motie, aangenomen op het congres van de Nederlandsche Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel op 5 November 1921 te 's Gravenhage, waarbij de noodzakelijkheid wordt uitgesproken, dat de Minister door toepassing van art. 3 der overeenkomst met de Nederlandsche spoorwegen, zooveel mogelijk de tramwegen late exploiteeren door de spoorwegmaatschappijen.

Eenige leden spraken voorts hunne voldoening er over uit,